УДК 376.36:376.3:373.2
Пуценя О.М.[1], Пущина І.В.[2], Бабій І.М.[3]

[1] студ. гр. УФКСз-315м НУ «Запорізька політехніка»
[2, 3] доц. НУ «Запорізька політехніка»

ОЦІНКА МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ ФУНКЦІЙ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ

О.М. Пуценя, І.В. Пущина, І.М. Бабій

Найбільш ускладненою формою органічних порушень є дитячий церебральний параліч, в основі якого лежить ураження мовленнєво-рухового аналізатора. Внаслідок цього мовлення цих дітей характеризується порушенням різних її сторін: звукової, граматичної, лексичної. Це призводить до первинної затримки мовленнєвої компетентності та вторинно може негативно впливати на комунікативну компетентність. Мовленнєві порушення в цих дітей ускладнюють розвиток ситуативного та супровідного мовлення, опанування смисловим рівнем організації зв'язного висловлювання, формування здатності до логічного та послідовного опису подій, розуміння логіко-граматичних конструкцій.

У сучасних вітчизняних і зарубіжних дослідженнях представлено аналіз чинників психічного розвитку дітей з церебральним паралічем, що обумовлюють специфіку формування в них мовленнєвої та комунікативної компетентності. Вченими відзначається уповільнений характер їхнього формування, нерівномірність структурних компонентів (Barty, Caynes & Johnston; Braza et al.; Choi et al.; Hustad; Hustad et al.; Lokshin et al.; Mahr, Rathouz & Hustad). Мовлення дітей з церебральним паралічем вивчалося вченими в різних аспектах, водночас, саме психолінгвістичний аспект потребує подальших досліджень, оскільки дає змогу більш ґрунтовно розглянути механізми розвитку мовленнєвого мислення у взаємозв'язку мовленнєвих та розумових процесів [2; 3; 4].

Учені відзначають, що перехід від дошкільного до молодшого шкільного віку є особливо важливим етапом у мовленнєвому розвитку дитини. Так, у дослідженнях Л. Калмикової доведено, що процедурні знання, тобто знання про мову, ще не є сформованим мовленням а лише алгоритмом, за яким будуються висловлювання. Велика роль у цьому процесі належить багаторазовому використанню й закріпленню в процесі продукування мовлення того чи іншого осмисленого й усвідомленого алгоритму користування мовою. Саме в цей період на основі активного засвоєння досвіду інтенсивно розвивається осмислене сприйняття мови [1].

У зарубіжних дослідженнях також відзначається наявність суттєвих зрушень у цей період, зокрема, оволодіння грамотою призводить до перебудови не тільки фонологічних, але й лексичних і граматичних процесів. Водночас може спостерігатися варіативність та різноспрямованість змін у

розвитку мовлення, пов'язаних із динамікою керівних функцій, що відіграють важливу роль як у розумінні, так і продукуванні мовлення [3].

Найбільше утруднення в них викликає експлікація зв'язків між предметами, що опосередковуються просторовими відношеннями та передбачають використання прийменників. Серед чинників розвитку мовленнєвого мислення слід відзначити нейродинамічні особливості цієї категорії дітей, що виявляються в неспроможності повною мірою утримувати всі вихідні дані при сприйнятті смислових одиниць мовлення, труднощах підтримання стабільного рівня діяльності, а також недостатності та неповноцінності минулого досвіду. Зниження психічної активності в цих дітей внаслідок органічного ураження призводить до уповільнення сприймання та розуміння мовленнєвих стимулів. Це обумовлює необхідність надання їм психологопедагогічної допомоги, що містить алгоритмізовані блок-схеми та дає змогу стимулювати формування мовленнєвого мислення у взаємодії мовленнєвих та пізнавальних компонентів.

Перспективами подальших досліджень є розробка психокорекційних програм на основі психолінгвістичного інструментарію за опорними блок-схемами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Калмикова Л. О. Перспективність і наступність у навчанні мови й розвитку мовлення дітей дошкільного й молодшого шкільного віку: психолінгвістичний і лінгвометодичний виміри. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2010. 304 с.

2. Barty E., Caynes K., Johnston L. M. Development and reliability of the Functional Communication Classification System for children with cerebral palsy. *Developmental Medicine & Child Neurology*, 58(10), 1036–1041. DOI: https://doi.org/10.1111/dmcn.13124.

3. Braza M. D., Sakash A., Natzke P., Hustad K. C. Longitudinal Change in Speech Rate and Intelligibility Between 5 and 7 Years in Children With Cerebral Palsy. *American Journal of speech-language pathology*, 28(3), 1139–1151. DOI: https://doi.org/10.1044/2019_AJSLP-18-0233.

4. Choi J. Y, Park J., Choi Y. S., Goh Y. R., Park E. S. Functional Communication Profiles in Children with Cerebral Palsy in Relation to Gross Motor Function and Manual and Intellectual Ability. *Yonsei Medical Journal*, 59(5), 677–685. DOI: https://doi.org/10.3349/ymj.2018.59.5.677.